

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: Sas László

Cím: A nemzet napszámosa

Forrás: Világ

Bp.
(Hely)

1916 X 24
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

371.16

Hely

Idő

1916

Személy

Helyszám

371.16

A nemzet napszámosa

Hogyan él a tanító? — Kétszáz százalékos drágulás, huszonöt százalékos drágasági pótlék — A létminimum és a tanító fizetése

(A Világ tudósítójától.) A nemzet napszámosa: a tanító nyomorult napszám-lécen él. A költött fizetési osztály szomorú seregszám-lécen is az utolsók között kullog. Pályafutása tele van görönggyel, gonddal, nélkülözéssel. A megbízott: az óradíjas a diákok kétségbeesztő sorsán osztozik. A beválasztott tanító összjövedelme az első három esztendőben semmivel se több, mint egy boltiszolgáé vagy egy utcasepregetőé. Ma bármelyik napszámos megkeres annyit, mint egy második fizetési fokozaton lévő tanító.

Vesszőfutás a tanító útja, amelyen gond, keserűség minden állomás. A gyötrelmes diákévek után ridegen áll eléje az élet. A tanítói dobogójig még hatalmas vágabotot kell megtennie s míg megérkezhet, sok kell a hivatalok küszöbét koptatnia. Sokszor kell előszobákban ácsorognia és várnia kell türelmesen, jajszó nélkül, kefélt ruhában, ápoll kézzel, üres gyomorral. Előtte a méltóságos és kegyelmes urak protézisájtjai is egész légiót tesznek ki. És ha végre valahol megbetegedik egy tanító, érkezik el a pályázó tanító a megbízott dobogójához. Ez még csak dobogó, nem kenyér. Sokat, nagyon sokat kell túrnia, várnia s csalódnia, míg a kenyérig eljut.

A tanító sorsa szomorú és lesújtó. Az állami gondoskodás mindig megfélekedzik róla. Pedig az ő kezében van a jövő élete, a nemzedékek sorsa. Ő az ország nevelője, aki a következő nemzedékek kulturájának és fejlődésének fundamentumát rakja le. Az ő ideglete, gondolkodása, elgyöttrődöttsége

nyomot hágy azokon az apró gyermekeken, akikből a jövő polgárai lesznek.

A megélhetés gondja elkíséri őt az osztályteremig, amelybe pedig csak a tanítónak, a nevelőnek lenne szabad belépnie. De ő ott is csak a vergődő egzisztencia, aki ebédjét a közös konyhán költi el. A tanítónak és a bírónak a megélhetés maximumát kellene adni, hogy hivatásukat ne fojtogassa az élet gondja. Hogy erősek és egészséges legyenek, akiket nem cibál, tép és gyomroz az élet. A tanító mégis a megélhetés minimumát kapja. Vagy még annál is kevesebbet.

A tanítói fizetések

Küzdelmes és türelmes esztendők után jut a tanító az első kenyérhez. Neve évekig rejtőzik a főváros előjegyzési listáján, míg végre sorra kerül és beosztják segédtanítónak. A segédtanítói állás még nem biztos egzisztencia. Órákat csak akkor kap, ha valamelyik iskolánál megbetegedik a tanító. Azt helyettesíti a betegsége alatt. Fix fizetése nincsen, minden tényleges napért négy korona tiszteletdíjat kap. De csak a tényleges napokért, vasárnapért például, amikor nem tanít, nem kap tiszteletdíjat se. A megbízott tanítónak a legjobb esetben, ha csak a vasárnapokat számítjuk le, havi jövedelme 104 korona. Vannak azonban ünnepnapok is és vannak hosszabb szünidők, amelyek a megbízott tanítóknak nem pihenést, hanem még sokkal nyomorultabb inséget jelentenek. Decem-

berben emelkedik a törzsfizetése és ugyancsak 200 koronával a lakbérére. Ekkor a tanító már 28—30 éves.

Ujabb 3—4 évek hoznak javulást a tanító anyagi helyzetében. Három-négy évenként a törzsfizetés 200—300 koronával emelkedik. A lakás azonban csak a 17-ik szolgálati évben éri el az 1200 koronát, amelyből esetleg két-három udvari szobás lakás bérére telik. Az 1200 korona azonban már a lakbér maximuma.

Fizetési előleg, drágasági pótlék

Ilyen anyagi helyzetben, tehát a legteljesebb nélkülözések között érte a háború, az élt drágulása, az árak rohama a tanítót. Teljes egy esztendőn át küzdött az árak csatája ellen, anélkül, hogy bárholonnan segítség érkezett volna számára. Normális fizetése az élet minimumát alig fedezte, a háború pedig az életminimumot kétszáz százalékkal drágította meg. A legnagyobb nélkülözéssel se lehetett háztartásából a deficitet eltüntetni. Tulmunkára pedig, amelyet szívesen vállalt volna, nem berben a napidíjas tanító körülbelül 60—70 koronát keres.

Ez a nyomoruságos állapot nem rövid átmeneti korszakot jelent a tanító reménytelen életében. Két-három esztendő is eltelik, esetleg több is. — mindig attól függ, milyen protektorokat tud a tanító megmozgatni. — míg tényleges tanítónak beválasztják. Az első tanítói törzsfizetés 1200 korona, amelyhez 480 korona lakbér járul. Összfizetése tehát 1680 korona. Ebből kell élnie, ruházkodnia és szellemi igényeit kielégítenie.

Három esztendei tengődés után érkezik el a tanító a következő fizetési fokozathoz. Ekkor már 1600 korona törzsfizetést és 600 korona lakbért kap. Ujabb három esztendő után 200 koronával

nyílt alkalm. *Igénycsökkenés, kölcsön és zálogház* fedezték a jövedelmet jóval túlhaladó kiadási összeget.

Az első háborus év végén, 1915. júniusában íutottak a tanítók az első támogatáshoz. A főváros háromhavi fizetésüknek megfelelő előleget adott a tanítóknak. Ez azonban előleg, kölcsön volt. Később az állam 4 millió koronát bocsátott a főváros rendelkezésére, hogy azt a tanítók drágasági pótlékára fordítsák. Ezt az összeget novemberben folyósította az állam, a főváros a 4 milliót a korábbi adott fizetési előlegek fedezésére fordította. Az előbb adott fizetési előleg tehát drágasági pótlék lett. A kétszázszázalékos drágulással szemben huszonöt százalékos drágasági pótlék!

Ebben az esztendőben, júniusban ismét folyósítottak fizetési előleget, amelyet novemberben az állami segélyből fog levonni a főváros. Egy esztendői teljes elhagyatottság után a huszonöt százalékos drágasági pótlék azonban arra sem elég, hogy a növekvő árakat egyensúlyozza, arra még kevésbé, hogy a rég felbillent mérleget visszaállítsa.

A létminimum

Pásztor Mihály „Az eladósodott Budapest” című művében közli *Dobó Sándor* haiduböszörményi tanító kimutatását arról, mennyi volt egy négygyermekes vidéki tanító létminimuma 1902-ben. Ime a kimutatás:

Egy liter tej à 10 krajcár,	összesen frt	83.95
Fél kgr. hus à 36 krajcár	„	131.40
Tészta, tojás, fűszer	„	51.10
Főzelék à 18 krajcár	„	65.70
Zsir à 20 krajcár	„	73.—
Écet	„	1.—
Szappan	„	11.53
Kékítő	„	—96

Keményítő hetenként 1 font 16 krajcár	„	8.32
Petróleum hetenként télen ½, nyáron ¼ liter	„	24.84
Fénymáz hetenként 4 krajcár	„	2.08
Kefe	„	1.—
Sepűrű 6 darab	„	1.80
Fésű 4 darab	„	1.—
Kenyér hetenként 1.50	„	78.—
Fehérnemű egész évre	„	30.—
Két pár cipő a családfőnek	„	12.—
Két pár cipő az anyának	„	10.—
Javitás egy évre	„	10.—
Egy nyári ruha a családfőnek	„	12.—
Négy gyermeknek 2—2 pár cipő	„	20.—
Egy szövetruha kelme	„	28.—
Egy téli kabát három évre 25 frt, egy évre esik	„	8.33
Egy szalma- és egy posztókalap	„	5.20
Egy ünneplő ruha, tart 4 évig, beszerzés 36, egy évre	„	9.—
Hat darab nyakkendő	„	3.—
Négy fejkendő	„	4.40
Egy szövetruha, anyának	frt	14.—
Egy nyári- és télikabát	„	16.—
Két ruha négy gyermeknek à 5 frt	„	40.—
Kalap négy gyermeknek	„	8.—
Napilap, hetilap, szaklap, írószer, könyv	„	40.—
Orvos, gyógytár	„	25.—
Nyugdíjilleték	„	8.—
Kereseti adó	„	5.—
Utadó	„	1.50
Egyleti tagdíj	„	2.—
Egyházi adó	„	5.—
Eötvös-alap	„	1.50
Biztosítás	„	24.—
Jótékonycélra	„	5.—
Tüzelőanyag 4 öl fa és vágatás	„	60.—
Konyhafelszerelések pótlása	„	6.—
Keztyű	„	3.20
Tankönyv	„	8.—

Tehát 1902-ben négygyermekes tanító létminuma 959.81 frt, 1919.62 K volt.

A létminimum és a tanítói fizetés

A 28—30 éves tanító, a második fizetési fokozaton összesen 2200 korona fizetést kap. Ha családot akar alapítani, csak kereső nőt vehet feleségül, hogy a háztartás költségeit megosszák. A legtöbb tanító tehát tanítónőt vesz el; az egyesített jövedelemből szerényen megélhetnek. A tanító-családanyának azonban le kell mondania arról, hogy a háztartást vezesse s gyermekét maga nevelje. Cselédet kell tartaniok, ami újabb rovatot nyit a háztartás számlájában.

A második fizetési fokon levő tanítónak, ha nős, s ha a felesége tanítónő, tehát kereső, teljes évi bevétele, a 25%-os drágasági pótlékkal együtt körülbelül 5000 korona. Ha azonban felesége nem kereső, pontosan 2750 korona. Tehát alig több, mint amennyi 1902-ben a vidéki tanító létminimuma volt. Havi jövedelme körülbelül 230 korona, amelynél bármely szakmájú munkás is többet keres. Különösen most, amikor a munkabérek lépést tartanak a drágulással. Még 1914-ben a nyolcadik napibérosztályban, tehát a nyolckoronás napibéren, illetőleg a munkások 4.3%-a állott. Egy évre rá, 1915-ben már 9.6%-ra emelkedett a nyolcadik napibérosztályban álló munkások száma. Ez azt jelenti, hogy száz munkás közül tíz naponta nyolc koronát, vagy annál többet keres Budapesten. Tehát legalább annyit, mint a második fizetési fokon levő tanító.

Mellékjövedelmek

A háboru a legtöbb mellékjövedelmétől megfosztotta a tanítót. A jobb módú szülő nevelőt tart, a szegényebb sorsúaknak pedig nem telik

arra, hogy külön taníttassák gyermekeiket. Privát-órát tehát nem igen kap a tanító, akinek különben is hatalmas versenytársat jelent a nagydíák.

Ha a tanító iparosiskolában kap külön tanítási órákat és ha ezek az órák a maximumot, heti tíz órát elérik, 80 korona havi külön jövedelemhez jut. Iparosiskolában azonban csak a tanítók kis hányada kap órát.

Speciálisan háborus mellékjövedelmet nyújt a lisztbizottság. A fővárosban 125 lisztbizottság van, amelyek 2—3 tanítót foglalkoztatnak. A napi elfoglaltság 3 óra, ezért külön napi 3 korona díj jár. A lisztbizottságban eredetileg csupán tanítókat akartak foglalkoztatni, hogy ezzel mellékjövedelmet biztosítsanak azoknak a keveseknek, akikre az intézők választása esik. Később azonban a protekció nem tanítókat is benyomott ezekbe a kilencven koronás állásokba. Sok helyet foglalnak el azok a diplomás tanítók is, akik még megválasztva nincsenek s egyedüli jövedelmük a lisztbizottságban kapott napi három korona.

Közös konyha

Hogy él a tanító, mint küzd meg a háboru óriási terheivel, miből fedezi elsőrendű szükségleteit, ruházodik-e, milyen a konyhája?

Igényeit leredukálja ameddig lehet, s adósságot csinál, amennyit tud. Természetesen kézzel fogható kölcsönöket vesz fel, ami meglévő értékeinek elkallódását jelenti, mert a kamatfizetésre, megújításra nem telik.

Ruhát nem csináltat, könyvet nem vásárol, napi és hetilapjairól lemond, fehérneműkészle-

teit nem egészíti ki, rosszul fűti lakását, a legsoványabbra fogja konyháját.

Megtörtént, hogy a szegénysorsu tanulók mérvénveihez, amelyben a tanszéktől cipőt és ruhát kértek, a tanító is hozzácsatolta a maga kérvényét.

A családos tanítók a főváros környékén bérelnek lakást, mert ott olcsóbbak a lakbérek. A szabályzat szerint ez tilos, de a tanács elnézi, mert tudja, hogy a tanítói lakbérből Budapesten nem lehet megfelelő lakást kapni.

A nőilen tanító élelmezését megkönnyíti a főváros. A nőilen tanító a városházán étkezhethet, ahol 50 fillérért főzelékből és tésztából álló ebédet kap. Egy korona tíz fillérért húst, főzeléket és tésztát kaphat. Ilyen drága ebédre azonban legfeljebb csak hetenként egyszer jut a szükös tanítói fizetésből.

Igy élnek a jövő Magyarország nevelői.

Sas László.